

Posudzovanie úspešnosti medicínskeho laboratória v systéme externého hodnotenia kvality a hodnotenie vybraných prvkov indikátorov kvality

Všeobecné požiadavky

Medicínske laboratórium zodpovedá za vykonávanie skúšobných metód takým spôsobom, ktorý spĺňa nasledujúce požiadavky Slovenskej spoločnosti pre laboratórnu medicínu (ďalej SSLM) a Slovenskej spoločnosti klinickej biochémie (ďalej SSKB). Tým sú uspokojené potreby indikujúcich lekárov, regulačných orgánov a organizácií vykonávajúcich uznávanie.

Ak je to potrebné, medicínske laboratórium musí byť ochotné spolupracovať s odbornými spoločnosťami SSLM a SSKB, regulačnými organizáciami a organizáciami vykonávajúcimi uznávanie alebo ich predstaviteľmi pri vyjasňovaní hodnotenia, respektíve monitorovania kvality laboratórnej práce a to za predpokladu, že sa zaistí objektivnosť, nestrannosť, nezaujatosť a dôvernosť tohto hodnotenia. SSLM, SSKB, regulačné organizácie a organizácie vykonávajúce uznávanie nie sú pri tejto činnosti povinné poskytovať poradenské, konzultačné alebo edukačné služby subjektu, ktorý požiadal o odborné posúdenie svojej úspešnosti v systéme EHK alebo vybraných prvkov indikátorov kvality. Medicínske laboratórium, ktoré požiadalo o vyjadrenie k úspešnosti v systéme EHK alebo vybraných prvkov indikátorov kvality je povinné predložiť predstaviteľom SSLM, SSKB, regulačných organizácií a organizáciám vykonávajúcim uznávanie, technickú dokumentáciu a záznamy zo systému kvality.

Preskúmanie, respektíve vyjasnenie úspešnosti výsledkov medzilaboratórnych porovnávaní (skúšok spôsobilosti alebo EHK) alebo vybraných prvkov indikátorov kvality sa riadi nasledujúcimi odporúčaniami.

Požiadavky na medzilaboratórne porovnávanie (skúšky spôsobilosti alebo EHK)

Medicínske laboratórium sa **musí** pravidelne zúčastňovať na medzilaboratórnych porovnávaniach alebo na programoch skúšok spôsobilosti alebo EHK. Slovenská spoločnosť pre laboratórnu medicínu a Slovenská spoločnosť klinickej biochémie odporúčajú klinickým laboratóriám povinnú účasť v Slovenskom externom hodnotení kvality (SEHK). V dobe, kým sa SEHK nestane profesionálnym organizátorom medzilaboratórneho porovnávania, Slovenská spoločnosť pre laboratórnu medicínu a Slovenská spoločnosť klinickej biochémie odporúčajú medicínskym laboratóriám, aby sa i naďalej súběžne zúčastňovali aj takých medzinárodných systémov EHK, ktoré sú certifikované.

Úspešnosť laboratória v medzilaboratórnom posudzovaní sa primárne hodnotí na základe porovnania s hodnotami tolerančných limitov, ktoré sú uvedené v prílohe **Národné kritériá kvality**. Pre porovnanie sa akceptujú Cieľové hodnoty analytov, ktoré uvádza príslušný organizátor EHK. Odchýlka merania (TE_{Lab}) od cieľovej hodnoty (TV) sa vypočíta podľa nasledujúceho vzťahu:

$$TE_{Lab} = \frac{x - TV}{TV} \cdot 100 \%$$

kde x = výsledok merania účastníka EHK, TV = cieľová hodnota, TE_{Lab} = odchýlka merania. Účasť v programe EHK sa považuje za úspešnú, ak pre daný analyt je dosiahnutá $TE_{Lab} \leq$ **celková povolená odchýlka (tolerančný limit) TE_A** , ktorá je uvedená v prílohe tohto doporučenia. Celkové hodnotenie úspešnosti klinického laboratória sa vykonáva na základe nasledujúcich požiadaviek.

- 1) Ak pre všetky výsledky kontrolných skúšok EHK za obdobie jedného roka pre **daný analyt** platí, že **priemerná úspešnosť $\geq 51\%$** .
- 2) Ak pre výsledky kontrolných skúšok EHK **všetkých analytov** za obdobie jedného roka platí, že **priemerná úspešnosť $\geq 51\%$** .
- 3) Ak sa v hodnotenom kontrolnom cykle (kruhovom pokuse) pre posudzovaný analyt zistí, že $CV_{SR} > TE_A$, úspešnosť predmetnej skúšky sa môže, ale nemusí posudzovať, alebo sa môže vykonať nové porovnanie nameranej odchýlky s analytickou referenčnou hodnotou, ak je taká pre daný analyt známa. (CV_{SR} je rozptyl výsledkov slovenských účastníkov vyjadrený ako relatívna smerodajná odchýlka).
- 4) Ak účastník EHK nespĺňa podmienky úspešnosti uvedené v bodoch 1)-3), audítor môže pri hodnotení úspešnosti EHK posudzovaného klinického laboratória vyhodnotiť aj **stabilitu** analytického procesu a prípadné **trendy**. Pri hodnotení trendov sa postupuje nasledovne. Hodnoty odchýlok v EHK pre danú skúšku sa za obdobie jedného roka usporiadajú **časovo chronologicky** a rozdelia na dve polovice. Vyrátajú sa aritmetické priemery hodnôt diferencií z prvej a druhej polovice roka a vzájomne sa porovnávajú. Pri nepárnom počte absolvovaných kontrolných cyklov sa použije nasledujúci postup. Napríklad: Účastník EHK sa v rozpätí jedného roka zúčastnil 5 kontrolných cyklov EHK pre daný analyt. Zistili sa nasledujúce chronologické hodnoty odchýlok: D_1, D_2, D_3, D_4 a D_5 . Aritmetické priemery diferencií z prvej a druhej polovice roka sa vyrátajú nasledovne: $D_Z = (D_1 + D_2 + D_3)/3$; $D_K = (D_3 + D_4 + D_5)/3$;

- a) Za trend **zlepšovania** sa môže považovať, ak $D_Z > D_K$.
- b) Za trend **zhoršovania** sa môže považovať, ak $D_Z < D_K$.
- c) Za trend **stagnácie** sa môže považovať stav, ak $D_Z = D_K$.

5) Posudzovateľ môže rozhodnúť, že extrémne hodnoty, ktoré nepatria do základného súboru EHK výsledkov a účastník ich výskyt zdôvodní ako chybu, nespôsobenú meraním ale napr. nesprávnym zadaním metodickej skupiny, omylom vo výpočte nameranej hodnoty, a pod., sa do výpočtu priemerných hodnôt nemusia zahrnúť.

Požiadavky na interné riadenie kvality

Medicínske laboratórium musí mať zavedené také postupy interného riadenia kvality, ktoré umožnia sústavne monitorovanie platnosti vykonávaných skúšok. Musí pri tom využívať referenčné materiály (kalibrátory a kontrolné materiály) s deklarovanou nadväznosťou merania a vhodne aplikovať štatistické nástroje interného riadenia kvality (regulačné diagramy). Toto monitorovanie sa musí zaznamenávať takým spôsobom, ktorý umožní posúdenie platnosti vykonávaných skúšok a analýzu stavu, či sú výsledky mimo vopred stanovených kritérií (indikátorov kvality).

Klinické laboratórium musí preukázať, že dosahuje prvky doporučených indikátorov kvality pre **nepresnosť** a **správnosť (vychýlenie)** merania.

- 1) Nepresnosť merania sa hodnotí porovnaním nameranej hodnoty dlhodobej presnosti (**reprodukovateľnosti, medziľahlej štandardnej odchýlky**) s kritériom CV_A , ktoré je uvádzané v dokumente *Národné kritériá kvality*. Za splnené kritérium sa považuje, ak hodnota $RSD_{Repro} < CV_A$.
- 2) Správnosť (vychýlenie) merania sa hodnotí porovnaním nameranej hodnoty Bias s kritickou hodnotou B_A uvedenou v dokumente *Národné kritériá kvality*. Za splnené kritérium sa považuje, ak hodnota $Bias < B_A$.

Na výpočet odhadu Bias sa použije vzťah:

$$Bias = \frac{x_p - c_{ref}}{c_{ref}} * 100 \%$$

kde x_p = aritmetický priemer nameraných hodnôt referenčného materiálu a c_{ref} = referenčná (certifikovaná) hodnota referenčného materiálu.